

**Sprawozdanie z VII Konferencji Pedagogiki Dialogu:
Emancypacyjno-krytyczny potencjał dialogu
(Akademia Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej,
Warszawa, 9 grudnia 2016 roku)**

VII Konferencja Pedagogiki Dialogu *Emancypacyjno-krytyczny potencjał dialogu* odbyła się w dniu 9 grudnia 2016 roku. Organizatorem Konferencji była kierowana przez dr. hab. Bogusława Milerskiego, prof. APS, Katedra Podstaw Pedagogiki w Akademii Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej w Warszawie, funkcjonująca w Instytucie Pedagogiki, którego dyrektorem jest dr hab. Franciszek Szlosek, prof. APS.

Celem Konferencji było zwrócenie uwagi na pytania o emancypacyjno-krytyczny potencjał dialogu i moc budzenia postaw krytycznych jego uczestników oraz w tym kontekście dociekanie emancypacyjno-krytycznego potencjału dialogu w edukacji.

Proces budowania kontaktu z drugim człowiekiem tworzy relację, która „wyłania faktyczny świat doświadczenia ludzkiego, budząc za troskanie »o kogoś« i odpowiedzialność »za kogoś«”¹. Zatem „Dyskurs to semioza – to proces wytwarzania znaczeń z użyciem bogatych

¹ J. Gara: *Heterogeniczność Innego jako „żywy sprzeciw” wobec roszczeń totalności*. W: *Pedagogika dialogu. Doświadczenie dialogu w rzeczywistości XXI wieku*. Red. E. Dąbrowa, D. Jankowska. Warszawa: Wydawnictwo Akademii Pedagogiki Specjalnej, 2010, s. 39.

środków językowych obejmujących język werbalny, ale także język niewerbalny (np. mowa ciała). Dyskurs jest postrzegany jako element sytuacji społecznej, społecznego świata, ale także jako posiadający siłę sprawczą w konstruowaniu sytuacji społecznej².

W ramach Konferencji organizatorzy zaproponowali rozważania w następujących obszarach:

- a) formalizacja i merkantylizacja więzi społecznych oraz urynkowanie i biurokratyzacja instytucji społecznego życia – potencjał (zakładany/realny) dialogu w procesie budowy/ rozbudowy/odbudowy wspólnot w rzeczywistości neoliberalnej;
- b) społeczne nierówności – potencjał (zakładany/realny) dialogu w procesie porozumienia społecznego;
- c) technicyzacja życia – potencjał (zakładany/realny) dialogu w procesie krytycznego poruszania się w przestrzeni medialnej oraz podmiotowego użytkowania nowych technologii;
- d) problemy relacji człowiek – świat – potencjał (zakładany/realny) dialogu w procesie rozwiązywania kryzysów egzystencjalnych, płynności wartości oraz rosnącej niepewności i ryzyka;
- e) kultura urynkowanego narcyzmu – potencjał (zakładany/realny) dialogu w procesie przełamywania tendencji do konsumpcjonizmu, ciągłego niezaspokojenia, alienacji, samotności;
- f) adaptatywno-techniczna racjonalność instytucji edukacyjnych oraz instrumentalizacja ich działania – potencjał (zakładany/realny) dialogu w procesie budowania postaw krytycznych nauczycieli-wychowawców, studentów – przyszłych nauczycieli i wychowawców, uczniów-wychowanków;
- g) tendencja komercjalizacji nauki i uzawodowienia edukacji akademickiej – potencjał (zakładany/realny) dialogu w procesie starań o zachowanie kulturotwórczych funkcji uczelni i ich autonomii w sytuacji dominacji idei pragmatyzmu i utylitaryzmu oraz racjonalności rynkowej.

Konferencja ma charakter cykliczny. Jej trwałym dorobkiem jest seria tomów o wspólnym tytule: *Pedagogika dialogu*, zawierających wygłoszone na poszczególnych konferencjach referaty.

Konferencja od lat stanowi płaszczyznę wymiany poglądów przedstawicieli różnych dyscyplin naukowych na temat dialogu, jego znaczenia we współczesnym świecie, roli, jaką dialog pełni w procesie edu-

² M. Nowak-Dziemianowicz: *Pedagogika dyskursywna – nadziei i możliwości*. W: *Pedagogika. Zakorzenie i transgresja*. Red. M. Nowak-Dziemianowicz, P. Rudnicki. Wrocław: Wydawnictwo Naukowe Dolnośląskiej Szkoły Wyższej, 2011, s. 316.

kacyjno-wychowawczym. Szczególny nacisk organizatorzy VII edycji Konferencji położyli na emancypacyjno-krytyczny potencjał dialogu.

Sesję plenarną, zatytułowaną *O emancypacyjno-krytycznym potencjale dialogu w świetle filozoficznych pytań i socjoedukacyjnych wątpliwości* poprowadził dr hab. Bogusław Milerski, prof. APS. W sesji wygłoszono następujące referaty: *Potencjał dialogu człowieka w świecie wartości* (prof. dr hab. Urszula Ostrowska); *Dialogiczny logos intersubiektywnego doświadczenia tego, co Pomiędzy – demistyfikacja upozorowania i fikcyjności* (dr hab. Jarosław Gara, prof. APS); *Pozorowany dialog oświatowy* (prof. dr hab. Bogusław Śliwerski); *Niezależny i dialogiczny charakter badań porównawczych a polska polityka edukacyjna. Przykład trzech kolizji* (dr hab. Renata Nowakowska-Siuta, prof. ChAT).

W drugiej części sesji plenarnej prowadzenie panelu zatytułowanego *O mocy dialogu w doświadczeniach edukacyjnych – inspiracje skandynawskie* zostało powierzone dr hab. Andrzejowi Ciążeli, prof. APS, i dr Dorocie Jankowskiej. Wygłoszono następujące referaty: *Warsztaty przyszłości – skandynawska forma zdyscyplinowanego dialogu – spotkania* (prof. dr hab. Hieronim Chojnacki); *Przestrzenie edukacji a przestrzenie dialogu. Dialog w kontekście projektu „Edukacja środowiskowa dla zrównoważonego rozwoju w kształceniu nauczyciela”* (prof. dr hab. Józefa Bałachowicz, dr hab. Lidia Tuszyńska, prof. APS, dr Ewa Lewandowska i dr Anna Witkowska).

Referat drugiej części sesji plenarnej zatytułowanej *Próba syntezy: w dialogu ku emancypacji* wygłosił dr hab. Bogusław Milerski, prof. APS. Referat nosił tytuł: *Emancypacja dialogiczna kontra emancypacja wsobna*.

Na zakończenie sesji plenarnej odbył się panel dyskusyjny pt. *Oblicza dialogu i emancypacji*, którego uczestnikami byli prof. dr hab. Danuta Gielarowska, dr hab. Bogusław Milerski, prof. APS, dr hab. Jarosław Michalski, prof. APS, dr Marcin Starnawski, dr Anna Zajenkowska.

Po dyskusji debata przeniesiona została do czterech sekcji:

Sekcja I: Humanistyczne pytania o emancypacyjny potencjał dialogu. Moderatorzy: dr hab. Jarosław Gara, prof. APS, i dr Agnieszka Zamaran. Wystąpienia: *Opresja zamiast dialogu* (dr Małgorzata Mikołajczak-Woźniak); *Człowiek dialogiczny jak ta „trzcina myśląca na wietrze” w świecie paradoksów* (mgr Dagmara Ratajczak-Parzyńska); *Dialog jako wehikuł refleksyjnego rozumienia. Przestanki aplikacji koncepcji niekonsensualnej demokracji Leszka Kaczanowicza do pedagogiki* (dr Rafał Włodarczyk); *Uznanie intersubiektywne na drodze emancypacji jednostek – na podstawie myśli Axela Honnetha* (dr Grażyna Lubowicka); *Użytecznie-emancypacyjny potencjał dialogu (w pracy socjalnej)* (dr Janusz Maj); *Dialog jako interakcja zobowiązująca. Ucieczka od dialogu do zobowiązań* (dr Ewa Lubina); *Głos o fenomenie słuchania* (dr Małgorzata Przanowska).

Sekcja II: Wyzwalający proces kształcenia. Moderatorzy: dr Dorota Jankowska i dr Sylwia Jaronowska. Wystąpienia: Wychowanie/spotkanie w dialogu szansą na rozwinięcie kompetencji krytycznych i emancypacyjnych jego uczestników (dr Agnieszka Łagoda); Cztery kąty – uczeń piąty. Rzecz o potencjale dialogu w procesie redefinicji instytucji szkoły (dr Joanna Górecka, mgr Izabella Gorczyca); Rozumienie dialogu w programach indywidualizacji nauczania w szkole – z doświadczeń badacza (dr Karolina Reinhard); „Zasada minimalnego wspierania uczenia się ucznia” a dialog w klasie szkolnej. Możliwości i pułapki nauczycielskiego scaffoldingu (dr Urszula Dernowska); Uczniowie. Klocki Lego i dialog w innowacyjnej szkole. LEGO LOGOS efektywną metodą kreacji nowych sytuacji dialogowych w edukacji humanistycznej (dr Anna Podemska-Kałuża); Nauczanie hybrydowe (blended learning) jako jedna z form kształcenia w uczelni wyższej w opinii studentów Akademii Pedagogiki Specjalnej (mgr Monika Rebizant); Fundacja Centrum Wspierania Zdolności jako wynik dialogu krytyczno-emancypacyjnego (dr Anna Róża Makaruk).

Sekcja III: W dialogu krytycznym o granicach i podziałach społecznych. Moderatorzy: dr Ewa Dąbrowska i dr Elżbieta Strutyńska. Wystąpienia: Między dialogiem a zaniechaniem. O problemach z dialogiem wewnętrznym w Kościele katolickim w Polsce (dr Elżbieta Okońska); Czy możliwy jest akademicki dialog międzynarodowy? Refleksje wokół postulatów umiędzynarodowienia nauki (dr Marcin Starnawski); Nierówności edukacyjne w szkole wyższej (dr Jarosław Lach); Pomiędzy wolnością „tradycji” a zniewoleniem dla „rozwoju”. Edukacja postkolonialnego dialogu (dr Urszula Markowska-Manista); Kształcenie uczniów różnych kulturowo w perspektywie pedagogiki krytycznej (dr Ewa Dąbrowa); Nauczyciel w relacjach dialogicznych ze sobą i ze światem (dr Monika Jurewicz); Znaczenie postawy dialogicznej nauczyciela w permanentnej zmianie (dr Joanna Michalak-Dawidziuk); Dialog między podmiotami szkolnej edukacji (dr Marta Krasuska-Betiuk).

Sekcja IV: Dialog w przekraczaniu słabości i podejmowaniu nowych ról. Moderatorzy: dr Marlena Grzelak-Klus i dr Edyta Zawadzka. Wystąpienia: Poezja i dialog – ujęcie pedeutologiczne (dr hab. Jarosław Michalski, prof. APS); „Niechciana strona życia” – doświadczenie choroby i niespełnienia w narracjach literackich jako przykład potrzeby dialogicznej wymiany w wyzwaniu z sytuacji kryzysowych (dr Edyta Nieduziak); Trivagon i Ewezinum, czyli dialog z dysleksją (dr Agnieszka Pawluk-Skrzypek); Kryzys tożsamości – działania profilaktyczne w oparciu o dialog i czynniki pozytywne (mgr Arleta Michalik); Dialog w procesie planowania ścieżki kariery ucznia szkoły ponadgimnazjalnej w kontekście rozwiązań systemowych (dr Izabella Kust); Realny i zakładany potencjał dialogu a teologiczne aspekty funkcji wychowawczej rodziny (dr Edyta Zawadzka).

Problematyka zaprezentowanych w czterech sekcjach referatów ukazywała wieloaspektowość podejść do pojęcia dialogu, różnorodne jego rozumienie i postrzeganie jego emancypacyjno-krytycznego wymiaru.

Należy zaznaczyć, iż była to kolejna ogólnopolska konferencja poświęcona pedagogice dialogu, w którym dużą rolę w procesie komunikacji i wychowania odgrywają relacje nauczyciel – uczeń, ale z całą mocą należy podkreślić fakt, iż „nie każdy może być nauczycielem, nie każdy bowiem posiada dar miłości do dziecka”³. „[...] pedagogika Korczaka stawia wyraźny akcent na prowadzenie dialogu zmierzającego do wydobywania pokładów kreatywności, zaradności, innowacyjności – czynników niezbędnych do radzenia sobie w życiu w każdym miejscu i czasie”⁴.

We współczesnym świecie, świecie narastających konfliktów umiejętność prowadzenia dialogu jest swego rodzaju sztuką. Gotowość prowadzenia rozmowy z drugim człowiekiem staje się wyzwaniem.

„[...] z perspektywy pedagogiki dialogu można formułować cele kształcenia i wynikające z nich kompetencje edukacyjne, których główną ideą jest uwrażliwienie na obecność człowieka w świecie. Będą to jednak cele i kompetencje odzwierciedlające konkretną aksjologię zakorzenioną w doświadczeniu i rozumieniu dialogicznej obecności osób. W tym sensie pedagogika dialogu otwiera przed teorią wychowania możliwości samodzielnego formułowania celów i kompetencji opartych na aksjologii wyrastającej z doświadczenia”⁵.

Konieczność prowadzenia dialogu jest nieodzownym czynnikiem w relacjach międzyludzkich. VII Konferencja Pedagogiki Dialogu *Emancypacyjno-krytyczny potencjał dialogu* była kolejnym zaproszeniem, zachętą i inspiracją do wspólnego dialogu, który jest wymogiem i wyzwaniem współczesności.

Izabella Kust

³ J. Michałak-Dawidziuk: *Idee pedagogiczne Janusza Korczaka w polskim systemie edukacyjnym*. W: *Pedagogika dialogu. Wokół pedagogiki Janusza Korczaka*. Red. D. Janowska. Warszawa: Wydawnictwo Akademii Pedagogiki Specjalnej, 2014, s. 179.

⁴ I. Kust: *Kreatywność w pedagogice Janusza Korczaka i edukacji dla rynku pracy w XXI w.* W: *Pedagogika dialogu. Wokół pedagogiki Janusza Korczaka...*, s. 304.

⁵ B. Milerski: *Aksjologia kształcenia w perspektywie pedagogiki dialogu*. W: *Pedagogika dialogu. Dialog w teorii i praktyce edukacyjnej*. Red. E. Dąbrowa, D. Janowska. Warszawa: Wydawnictwo Akademii Pedagogii Specjalnej, 2009, s. 38.